

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

אין לעיין בעלון זה בששת התפילה

פְּרִישֶׁת יִתְרוֹ

יציאת השבת:

17:55

ירושלים: 17:53

יח' שבט תשע"ח

הפטרה: בשנת מות המלך עזריהו

יציאת השבת ר"ת 18:19

גיליון 467

כניסת השבת:

16:42

ירושלים: 16:39

יתרו שמע - ובא!

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

בתחילת הפרשה מסופר (יה, א-ה): "וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלוהים למשה ולישראל עמו... ויבוא יתרו חותן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר". בביאור עניין בואו של יתרו חלקו הפרשנים, האם היה זה קודם מתן תורה או לאחריו, האם נתייגר יתרו או לא? האם הלך לארצו לתמיד או שמא חזר... רש"י בפירושו על אתר, מביא את דברי התלמוד (זבחים קטז, א): "וישמע יתרו - מה שמועה שמע ובא? קריעת ים סוף ומלחמת עמלק". ומה היה מיוחד בכך? "כי בדבר אשר זדו עליהם - כתרוממו: במים דמו לאבדם והם נאבדו במים. אשר זדו - אשר הרשיעו. ורבותינו דרשוהו (במסכת סוטה יא) לשון: 'ויזד יעקב נזיד' בקדרה אשר בשלו, בה נתבשל".

יתרו הכיר את כל סוגי העבודה זרה שבעולם, ואולם ידע כי ה' הגדול מכולם, אין עוד מלבדו. ההוכחה לכך, שהרי המצרים ניסו להתחכם ולפגוע בישראל בדרך שלא יענשו בה. אמרו: נטביע אותם ביאור, כי ה' נשבע שלא יביא מבול לעולם! ואולם הם נענשו מידה כנגד מידה ואבדו בים סוף. יתרו התפעל לנוכח הידיעה כי הכל מחושב מלמעלה "אל אמונה ואין עוול, צדיק וישר הוא".

ואולם שמעו של המהלך הניסי בו נתון עם ישראל היה ידוע בעולם כולו, הוא נדון בארמונות מלכים ובחצרות רוזנים, גם פשוטי העם השיחו בו. אך בניגוד לכל אלו, שחיפשו דרך כיצד להתמודד עם התופעה הזו, של עם ה' המונהג בדרך ניסית מעל הטבע, יתרו שומע ורוצה להצטרף, זהו יחודו: "וישמע יתרו - מה שמועה שמע ובא". כולם שמעו אך יתרו של יתרו היה בכך שהוא בא. יש בכך לימוד לכולנו, כשאנו שומעים שיעור במוסר, הלכה וכד', אסור לנו שתהיה זו חוויה חולפת, אלא צריכים אנו להפנים את הדברים בבחינת: שמע ובא!

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנוקמים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוריק. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריה מספר חשבון: 123459

וחיי עולם נטע בתוכנו

גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעשיה בעולם הזה ובעולם הבא, שנאמר כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא, ואומר, רפאות תהי לשרך ושקוי לעצמותיך, ואומר, עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאשר, ואומר, כי לוית חן הם לראשך וענקים לגרגרתיך, ואומר, תתן לראשך לוית חן עטרת תפארת תמגנך, ואומר, כי בי ירבו ימיו ויוסיפו לך שנות חיים, ואומר, אךך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד, ואומר כי אךך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך ואומר, דרכיה דרכי נועם וכל נתבותיה שלום: אבות, 1

רש"י

נותנת חיים לעושה בעוה"ז – שאוכל הפירות והקרן קיימת לעוה"ב: כי חיים הם למוצאיהם – הפירות בעוה"ז: ואומר ושקוי לעצמותיך – שתהא משקה עצמותיך בקבר. ואומר עץ חיים היא למחזיקים בה בעולם הבא. ושמא תאמר לחיים הוא זוכה ומי יאמר שיהא זוכה לעושר שהרי יש לך כמה בני אדם הנדונים לעניות שהמות טוב להם מחייב לפיכך הוא אומר כי לוית חן הם לראשך וגו'. כלומר ואיהו דבר המביא את האדם למצוא חן בעיני האנשים הוי אומר זה הממון ושמא תאמר ממון יתנו לו אבל לא יהיה מכובד בין האנשים לכך נאמר עטרת תפארת תמגנך. ושמא תאמר אפילו מי שלמד שלא לשמה זוכה לכל הדברים האלה לכך נאמר אורך ימים בימינה כלומר למיימינים בה פירוש לומדים לשמה יש להם אורך ימים ואצל עושר וכבוד: בשמאלה – פירוש למשמאלים עושר וכבוד יתנו להם אבל לא חיים ארוכים ושמא תאמר לחיים ועושר וכבוד זוכה אבל לא לשלום לכך נאמר ושלום יוסיפו לך:

מעשה אבות

מיתתנו על אחת כמה וכמה! אף אנחנו, עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בתורה, שכתוב בה 'כי הוא חייך ואורך ימך' – כך, אם אנו הולכים ומבטלים ממנה על אחת כמה וכמה! לפי משל זה עם ישראל משול לדג והתורה למים. כשם שאין אנו יכולים להעלות על דעתנו שיש חיות לדג מחוץ למים, כך עלינו להבין שאין חיות לעם ישראל בלי תורה.

וכך דרש רבי יהושע, בזמן שהלכו רבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר בן חסמא תלמידיו, להקביל את פניו בפקיעין וכמסופר (חגיגה ג, א): "דברי חכמים כדרבנות וכמשמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרועה אחד". למה נמשלו דברי תורה לדרבן? לומר לך: מה דרבן זה מכויין את הפרה לתלמיה להוציא חיים לעולם, אף דברי תורה מכוונים את לומדיהן מדרכי מיתה לדרכי חיים. אי מה דרבן זה מטלטל אף דברי תורה מטלטלין? תלמוד לומר משמרות. אי מה מסמר זה חסר ולא יתר אף דברי תורה חסירין ולא יתירין? תלמוד לומר נטועים, מה נטיעה זו פרה ורבה, אף דברי תורה פריין ורביין. בעלי אספות

גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושה בעולם הזה ובעולם הבא – אחר ששנינו במשנה הקודמת, את המעלות הרבות להן זוכה לומד התורה, מוסיפה משנתנו ללמד, כי גדלותה של התורה, שהיא נותנת חיים ממש לעושה, גם בעולם הזה וגם בעולם הבא.

מסקנה זו עולה יפה במשלו של רבי עקיבא בתלמוד (ברכות סא, ב): "פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהלות ברבים ועוסק בתורה. אמר לו: עקיבא, אי אתה מתירא מפני מלכות? אמר לו: אמשול לך משל, למה הדבר דומה – לשועל שהיה מהלך על גב הנהר, וראה דגים שהיו מתקבצים ממקום למקום, אמר להם: מפני מה אתם בורחים? אמרו לו: מפני דשתות שמביאין עלינו בני אדם. אמר להם: רצונכם שתעלו ליבשה, ונדור אני ואתם כשם שדרו אבותי עם אבותיכם? אמרו לו: אתה הוא שאומרים עליך פקח שבחיות? לא פקח אתה, אלא טפש אתה! ומה במקום חיותנו אנו מתיראין, במקום

הוא אינו כן, נתן תורה לישראל סם חיים לכל גופו, שנאמר: 'זלכל בשרו מרפא'."

ואומר, 'אורך ימים בימינה, בשמאלה עושר וכבוד' – וכך דרשו בתלמוד (מסכת שבת סג, א): מהו שכתוב: 'אורך ימים בימינה, בשמאלה עושר וכבוד'? האם בימינה יש אורך ימים ואין עושר וכבוד? אלא למימינים בה (העוסקים בה לשמה) יש אורך ימים, וכל שכן עושר וכבוד. למשמאילים בה (העוסקים בה שלא לשמה) יש עושר וכבוד אך לא אריכות ימים.

ואומר, 'כי אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך' – נוכל להסביר זאת לפי דברי הגמרא (בבא בתרא קכא, ב): כי יש חובה, מיום ט"ו באב להוסיף בלימוד התורה. ופירש הרשב"ם על אתר: מט"ו באב ואילך דמוסיף – מן הלילה על היום לשנות יוסיף ימים, כדכתיב: 'כי הוא חייך', וכתיב: 'כי אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך'. שמתוך שהלילות מאריכין והימים מתקצרים צריך לעסוק בלימודו גם בלילה ודלא מוסיף יסוף – יאסף, ומי שאינו מוסיף בלימוד התורה יאסף, שימות בחצי ימיו. וכן פסק ברמ"א (עיין בשולחן ערוך, יורה דעה רמו, כג). וכך דרשו בתלמוד (יומא עא, א): "כי אורך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך", וכי יש שנים של חיים ויש שנים שאינן של חיים? אמר רבי אלעזר: אלו שנותיו של אדם המתהפכות עליו מרעה לטובה". ופירש ברש"י: 'מי שהיה עני בילדותו ונעשה עשיר לעת זקנותו, דומה לו כאילו עכשיו נעשה חי מתוך מיתה'.

ואומר, 'דרכיה דרכי נועם וכל נתבותיה שלום' – ובמדרש דרשו על פסוק זה (ילקוט שמעוני ג, תתקלד): "בקש הקב"ה ליתן תורה בשעה שיצאו ישראל ממצרים, והיו חולקים זה על זה, שנאמר: 'זיסעו מסכות ויחנו באתם', שהיו נוסעים במריבה וחונים במריבה, כשבאו לרפידים הושו כולם ונעשו אגודה אחת, שנאמר: 'זיחן שם ישראל', ויחנו (בלשון רבים) לא כתוב כאן, אמר הקב"ה: התורה כולה שלום, ולמי אני נותנה לאומה שאוהבת שלום, הוי: זכל נתבותיה שלום'."

אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין. שמא יאמר אדם: היאך אני למד תורה מעתה? תלמוד לומר: כולם נתנו מרועה אחד, אל אחד נתנן, פרנס אחד אמרן, מפי אדון כל המעשים ברוך הוא, דכתיב: 'ידבר אלהים את כל הדברים האלה'."

לאחר שהסביר רבי יהושע את חשיבות לימוד התורה, שהיא מכוונת את לומדיה ללכת בדרך החיים, מסיים רבי יהושע בכדאיות לעסוק בה על אף מורכבותה והמחלוקות בהבנתה: "אף אתה עשה אזניך כאפרכסת, וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים, את דברי אוסרין ואת דברי מתירין, את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין'."

וכן אמרו (קידושין ל, ב): "ושמתם" – סם תם, נמשלה תורה כסם חיים. משל לאדם שהכה את בנו מכה גדולה, והניח לו רטיה על מכתו ואמר לו: בני, כל זמן שרטיה זו על מכתך אכול מה שהנאתך, ושתה מה שהנאתך, ורחוץ בין בחמין בין בצונן ואין אתה מתיירא, ואם אתה מעבירה הרי היא מעלה נומי. כך הקדוש ברוך הוא אמר להם לישראל: בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו'."

שנאמר: 'כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא' – וכן דרש רבי יהושע בן לוי (עירובין נד, א): "המהלך בדרך ואין עמו לוייה יעסוק בתורה, שנאמר: 'כי לוית חן הם'. חש בראשו יעסוק בתורה, שנאמר: 'כי לוית חן הם לראשך'. חש בגרונו יעסוק בתורה, שנאמר: 'זענקים לגרגרתיך'. חש במעיו יעסוק בתורה, שנאמר: 'רפאות תהי לשרך'. חש בעצמותיו יעסוק בתורה, שנאמר: 'זשקוי לעצמותיך'. חש בכל גופו יעסוק בתורה. שנאמר: 'זלכל בשרו מרפא'". עוד דרשו שם: "אמר רב יהודה ברבי חייא: בוא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם, מדת בשר ודם אדם נותן סם לחברו, לזה יפה ולזה קשה, אבל הקדוש ברוך

הלכות קריאת התורה

א. אין קוראים בספר תורה בפחות מעשרה אנשים גדולים. ואין קטן פחות מגיל בר מצוה ('ש'ש עשרה שנה ויום אחד), מצטרף לעשרה להוצאת וקריאת התורה, אפילו בשעת הדחק. ובשעת הדחק הגדול מותר לצרף למנין מחללי שבת בפרהסיא, כדי להוציא ספר תורה ולקרא בו ברכות, ובפרט בראש השנה וביום הכפורים שהכל מהרהרים הרהורי תשובה.

ב. בית כנסת שיש בו מנין מצומצם בתפלת שחרית של שבת, ואחר שהתחיל השליח צבור לקרוא בספר תורה יצא אחד מהם, רשאים לסיים את הקריאה בעליית שבעה עולים. ודעת ספר האשכול שהאחרים יעלו לתורה ולא יברכו, אחר שאין שם מנין. אך יש חולקים ואומרים שיכולים העולים גם לברך לפני הקריאה ואחריה, למרות שאין שם מנין, עד שיסיימו חובת היום. וכן עיקר לדינא, ואין לחוש בזה לספק ברכות להקל, דספק ברכות במקום סברא יחידאה לא אמרינן. והעולה השביעי אחר סיום ברכתו האחרונה לא יאמר קדיש. והשביעי יקרא גם את ההפטרה, אך לא יברך על ההפטרה לא לפניו ולא לאחריה.

ג. ששה בני אדם שלא שמעו את הקריאה בתורה, בשני וחמישי או בשבת, מותר להם לצרף ארבעה נוספים שכבר שמעו את הקריאה, ולקרא בספר תורה בברכות תחלה וסוף.

ד. ששה בני חו"ל הנמצאים בארץ ישראל, ורוצים לצרף ארבע אנשים מארץ ישראל כדי לקרות בספר תורה ביום טוב שני של גלויות, אינם רשאים לעשות כן, ואין לשנות ממנהג ירושלים.

ה. מעשה שאירע בירושלים (בי"ב שבט תקמ"ז), שירד שלג כבד בירושלים בגובה כמה אמות מיום רביעי בשבת עד עצם יום השבת, כשיעור קומת איש ויותר, ושערי בתי הכנסת שהם נמוכים משיעור זה לא נפתחו כלל בשבת שחרית, וגם לא היה מי שבא לשם להתפלל, והצבור לא שמעו קריאת התורה של פרשת בשלח. צריך שיקראו בשבת הבאה שתי פרשיות, בשלח ויתרו, באופן שהכהן הקורא ראשון יקרא פרשת בשלח כולה, ויקרא עוד שלשה פסוקים מפרשת יתרו, ואח"כ יעלו שאר העולים של חובת היום בפרשת יתרו. וכל זה היכא דאפשר.

ו. העולה וגם הקורא צריכין לעמוד, ואפילו לסמוך על שום דבר אסור. משום שצריכים לעמוד באימה, דכשם שניתנה התורה באימה כך אנו צריכין לנהוג בה באימה, ורק מי שהוא אדם חלוש, יכול לסמוך קצת סמיכה כל דהו. אם הקורא בעצמו, הוא עולה לתורה, צריך שיעמוד אחר אצלו, שכשם שנתנה התורה על ידי שליח – משה רבינו עליו השלום, כך אנו צריכין לנהוג בה על ידי שליח.

ז. כיון שהתחיל הקורא לקרות, אסור לכל הקהל לדבר, אפילו בדברי תורה, ואפילו בין גברא לגברא, ואסור לצאת מבית הכנסת בשעה שקורין בתורה. וילקוט יוסף לראשל"צ הגר"י יוסף

לעילוי נשמת אמו"ר רבי יצחק שושן זצ"ל – נלב"ע יב' תמוז תשע"ז

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאה ציטרון. שרה בת שמחה. מרים יהודה. ציפורה ויהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עוזר בת עישה. תקוה בת עזיה. אלנה בת ג'אן. מול בת ענולה. אברהם בן רחל. הראל בן אביגיל. יהודה גלר. אילנה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. מיטל מוריה אדרי הי"ו. להזהרות נעדי צה"ל ושבי"מ ובהם: אורון שאול, הדר גולדין, גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כין, צבי פלדמן, יהונתן פולארד הי"ו. לעילוי נשמת: הגר"ע יוסף צוק"ל. הגר"מ אליהו צוק"ל. רבי מסעוד מלול זצ"ל. רבי יצחק שושן זצ"ל. רבי יעקב שושן. הרב שלמה צורף. יונה יונה. סופר מנחם. אליאור קדושים. הרב אברהם צוקרמן. יצחק עמירדה. נדיר נחום. ניסים סקן. רובי צעדי. יצחק בן מול מורדו. מרדכי ומשה מורדו. ישראל אברהם נתן. מרדכי צאני. ראובן אלון בן נוסה. יצחק ועמרם אטיאם. ר' חיים ארזעטה. לוי יצחק אמרדי. אורן מועלם. אליהו מויטו. דוד חלב. דוד נוסכר. יואל דללי. עמוס דמרי. סיננטוב משה יהודה. ישראל בן גמרה. רבי דוד הכהן. ישראל בן שושנה. נעים משה. אהרן מורדו. יצחק ושמוחה אילוז. נסים וסליקה שושן. יצחק ולאה אסטרונו. נדירה שמעון. מנירה לוי. אסתר בת תורא. אסתר חדר. חנה יצחק. ד"ר פנחס. אליהו בת פריה. תרצה זעירון. אסתר בת זוהרה. אסתר וענבר נחום. מרים וענונו. עזיה עמוס. רות יעקב. חיה רחל לוי. מנימה בת מנחם. לאהיה מורד. זוהרה בת דוהר. עליזה סקן. שרה אוליאל. יצחק ועקני. עישה דקל. ברכה סופן. חוה אטל. סמנטלה בת אולנה. אסתר איבם. כמסיר ידי. אילה שחר. ולע"ז הנספים בשווא ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריצ, וצביה צילה לבית משפחת ציטרון הי"ד.

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה